

**BALKAN
MONITORING
PUBLIC
FINANCES**

Organizacije civilnog društva kao ravnopravni partneri u nadgledanju javnih financija

Porezni sistem u BiH

Andreja Živković

Sarajevo, 22.10.2018.

This project has been prepared with the financial assistance of the European Union. The content of the document is the sole responsibility of the project partners and can under no circumstances be regarded as reflecting the position of the European Union.

Struktura budžetskih prihoda i troškovi

U usporedbi i sa jugoistočnom Evropom i EU28, karakteristike bh. budžeta su:

- manje od pola u odnosu na regionalni prosjek po pitanju udjela direktnog oporezivanja u u ukupnim prihodima
- značajno veći budžetski prihodi od poreza na socijalno osiguranje i doprinose
- nešto manji udio budžetskih prihoda od PDV-a u na dobra i usluge u odnosu na ostatak SEE, ali značajno viši u odnosu na EU28
- značajno niži prihodi od poreza na osobni dohodak, profit i dobit; poslovni dohodak, profit i dobit
- značajno niži prihodi po pitanju nekretnina i vlasništva

Nadmoćnost indirektnog oporezivanja

- 83% poreskih prihoda dolazi od PDV-a
- Suviše ograničena baza kako bi se održala trenutna rashodavna strana budžeta
- To dovodi do prekomjernog oporezivanja
- PDV (porez na dodanu vrijednost) sa proporcionalnom stopom od 17% , dakle nema mnogo iznimki i ne postoji smanjena stopa
- Porezna stopa PDV-a je regresivna forma oporezivanja koja najjače udara najsiromašnije slojeve društva, uzrokujući (od 2006 kada je uvedena) povećanje fiskalnog opterećenja za potrošače od 1/4

Neformalna ili siva ekonomija

- Procjene su da neformalna ekonomija čini oko 25-37 % BDP, što također štetno djeluje na poreznu osnovicu
- Dovodi do kombinacije izbjegavanja plaćanja poreza (tehnički, riječ je o legalnoj aktivnosti minimalizacije plaćanja poreza) i utaje poreza (nelegalna aktivnost neplaćanja ili nedovoljnog plaćanja poreza)
- Vlasti ne mjere udio neformalne ekonomije niti stepene i komponente porezne efikasnosti
- Porezni jaz se procjenjuje na oko 25% potencijalnih poreznih prihoda ili 4.2% BDP-a, ali ove figure možemo smatrati samo procjenama
- Dok se udio naplaćivanje dugova po osnovu PDV-a povećao od 2011. , godišnji porezni prihodi su ostali na stabilnih 7% godišnjeg poreskog prihoda
- Stope za poreze i prihode socijalnog osiguranja su više nego što bi trebale biti

Neformalna ekonomija i nejednakost

- 2015. otprilike 40% ukupne radne snage je bilo neregistrovano i u neformalnoj ekonomiji
- Radnici bez ugovora najčešće rade značajno više sati, bez dodatne kompenzacije ili prava na bolovanje
- Plate mogu da budu i do 50% niže u neformalnoj ekonomiji nego u formalnom sektoru
- Mnogi poslodavci izbjegavaju plaćanje poreza i prihoda, a njihovi uposlenici se broje kao nezaposleni kako bi imali minimum socijalnih prava, što dodatno opterećuje javni dohodak
- Radnici su bez prava i stalnog stabilnog zaposlenja

Utaja poreza i pranje novca

- Do 25% plata su neprijavljene i isplaćuju se gotovinom
- Gotovinske isplate su povezane sa utajom poreza koji se posredstvom bankarstva odvija u formi pranja novca
- Nedostatak regularnog izvještavanja o pranju novca Financijskog odjela Državne agencije za istragu i zaštitu (SIPA)
- Procjena Financial Action Task Force-a i MONYVAL-a (Komitet eksperata Vijeća Europe o mjerama protiv pranja novca i financiranja terorizma) jeste da je BiH «jurisdikcija bez ozbiljnijih nedostataka»

Reformaska agenda i oporezivanje

- Simplifikacija i harmonizacija regulacija i poreznih zakona među entitetima
- Omogućavanje održivog poreznog sistema uklanjanjem izuzeća i poticaja, i povećanje porezne pokrivenosti
- Smanjenje poreznog tereta na rad (doprinosa na socijalno osiguranje) kako bi se omogućili poticaji na poreznu saradnju i borbu protiv neformalne ekonomije
- Harmonizacija korporativnih prihoda na dobit da bi se izbjeglo dvostruko oporezivanje među entitetima i promovisala ekonomska integracija
- Poboljšanje efikasnosti poreske administracije i veći naponi kako bi se prikupili ogromni porezni dugovi
- (vidi: Pismo namjere BiH upućeno MMF-u, Standby Sporazum 2016)

Porez na dobit preduzeća (korporacija)

- 10% iznosi porez na dobit preduzeća i jedan je od najnižih u cijeloj Europi
- Preduzeća doprinose samo 3% ukupnim poreznim i prihodima socijalnog osiguranja
- Progresivne porezne stope od 10% i 20% primjenjuju se na prihod od kamata na bankovne depozite i kapitalnu od prijenosa udjela sada se oporezuje u FBiH (zakon iz 2016), ali su izuzeti u RS-u
- Poslodavci više ne moraju da uplaćuju doprinose na socijalno osiguranje uposlenika

Porez na lične prihode

- U RS-u jedinstvena stopa iznosi 10%
- FBiH: 10% za one koji zarađuju do 800Km mjesečno, 20% za one koji zarađuju više od 800KM. Prag oporezivanja se povećao sa 300KM na 700KM (što znači da sada oni koji zarađuju do 700 KM mjesečno nisu oporezovani, prije je bilo do 300KM)
- Naknada plate ulazi u obračun bruto plate i stoga je oporezovana
- Doprinosi za socijalno osiguranje uposlenika iznose 33 %

Porezne reforme: koliko su progresivne?

- Fiskalna redistribucija od poslodavaca ka uposlenicima (reforma doprinosa za socijalno osiguranje)
- Fiskalna redistribucija od nižih ka višim zaradama (uključivanje naknade plata u poreznu osnovicu po definiciji disproporcionalno utiče na većinu sa nižim prihodima)
- Čak i sa formalno progresivnim porezom na dohodak (Progressive income Tax), porezni sistem je još uvijek u ogromnoj mjeri baziran na indirektnom oporezivanju koje disproporcionalno utiče na one koji su najsiromašniji, dok porez na dobit preduzeća (Corporate Income Tax) ostaje premalo oporezovan

Regionalna usporedba

- Najviša stopa poreza na lični dohodak u HR iznosi 40% dok najniža iznosi 12%. Stopa koja se najviše primjenjuje je ona od 25%
- Porez na socijalno osiguranje također je pošteniji, poslodavci doprinose 17.2% bruto plate, a uposlenici 20%
- Porez na lični dohodak u HR dvostruko je veći -10,6%-u ukupnom poreznom prihodu kao i porezu na socijalno osiguranje u usporedbi sa onim (prije porezne reforme) u BiH
- Prema fiksnoj stopi od 20%, porez na dobit u Hrvatskoj čini 5.6% ukupnog prihoda od poreza i socijalnog osiguranja, a u BiH iznosi 3%
- Standardna stopa je znantno viša u HR (25%), postoji umanjena stopa PDV-a od 13% na smještaj, hranu i novine, a rata od 5% je primjenjiva na određene prehrambene proizvode, knjige i medicinsku opremu

Konstantno snižavanje poreznih stopa (tzv. race to the bottom)

- Reformska agenda se temelji na privlačenju direktnih stranih investicija (FDI) sa nižim porezom na dobit preduzeća i poreznim poticajima
- Nema snažnih dokaza; kompleksan niz varijabli određuje mjesto investicija- ne samo iznos plata, nego vještine, radna produktivnost, blizina tržišta i troškovi transporta, koji su pak povezani sa prirodom proizvoda
- Poticaji za direktne strane investicije uključuju izuzeća od plaćanja carinskih troškova na uvoz robe, neoporezivanje repatrijatrijacije profita ukoliko su već oporezovani u inostranstvu, saldiranje gubitaka u odnosu na dobit kroz petogodišnji period
- Poticaji za izvoz domaćim izvoznicima su ukinuti
- Glavne prepreke direktnim stranim investicijama u BiH su, moguće je tvrditi: nedostatak porezne usklađenosti, kompleksni pravni i regulatorni okviri, netransparentne poslovne procedure, korupcija i slab pravosudni sistem

Zaustavljanje utaje poreza

- Porezne vlasti moraju početi sa sveobuhvatnim nadziranjem neformalne ekonomije i uvesti Eurostat/OECD metodologiju za «ekonomiju u sjeni» kako bi ju se prilagodilo izračunima za BDP
- Regularne procjene poreznog jaza se moraju uvesti i potrebno ih je provjeriti u odnosu na statističke procjene veličine neformalne ekonomije. Politike koje se trebaju sprovoditi moraju se ravnati prema pokazateljima koji se dobiju iz ovih analiza
- Kako bi se mogli boriti protiv utaje poreza, porezne regulacije, procesi izvještavanja i nadležnosti se trebaju pojednostaviti za poslodavce, posebno uvođenjem e-platežnog sistema (internet)
- Sprovođenje poreznih zakona i pravila trebalo bi se ojačati kroz učinkovitiji rad poreznih službi, efikasniji i transparentniji nadzor i rigorozne kazne za one koji krše zakone
- Zaustaviti utaje poreza. Uvesti zakone tako da preduzeća i firme koje su upletene u utaju poreza ni na koji način ne mogu imati korist od aktivnosti koje se financiraju iz budžeta (od javnog novca)

Uvođenje progresivnog poreznog sistema

- Progresivniji porez na lični dohodak, posebno uvođenjem gornjeg poreznog razreda (od 40% kao u Hrvatskoj ili više)
- Porez na dobit preduzeća treba biti progresivniji i u liniji za prosjekom Eurozone (donja granica na 24%, a gornja na 40%)
- Prikladne porezne olakšice kako bi se podsticalo srednja i manja preduzeća
- Progresivni PDV sa višim stopama (25% ili više) na luksuzna dobra i minimalni PDV (5 % ili niži) na osnovne potrepštine, medicinsku robu itd.
- Povećanje i progresivne porezne stope na nekretnine

Hvala Vam na pažnji.

Možete nas pratiti na Facebook stranici:
Balkan Monitoring Public Finances
web stranici: <http://wings-of-hope.ba/balkan-monitoring-public-finance/>
ili pratiti naš Newsletter BMPF

Kontakt:
Andreja Živković, andreja.zivkovic@wings-of-hope.ba

This project has been prepared with the financial assistance of the European Union. The content of the document is the sole responsibility of the project partners and can under no circumstances be regarded as reflecting the position of the European Union.

**BALKAN
MONITORING
PUBLIC
FINANCES**